

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Навчально-науковий інститут права
Кафедра відновного правосуддя та приватної детективної діяльності

07-04-41

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Актуальні проблеми правової конфліктології»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Правоохоронна діяльність»
спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІ права
Протокол № 5 від 21 лютого 2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійного вивчення з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми правової конфліктології» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Правоохоронна діяльність» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Ставицький О. О. – Рівне : НУВГП, 2020. – 55 с.

Укладач: Ставицький О. О., доктор психологічних наук, професор кафедри відновного правосуддя та приватної детективної діяльності.

Відповідальний за випуск: Гришко В. І., канд. педагог. наук, доцент, завідувач кафедри відновного правосуддя та приватної детективної діяльності.

Керівник групи забезпечення спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

Цимбалюк В. І.

© О. О. Ставицький, 2020

© НУВГП, 2020

ЗМІСТ

Передмова

1. Методичні поради для роботи над дисципліною.....	5
2. Програма навчальної дисципліни.....	6
3. Теми семінарських занять.....	11
4. Плани семінарських занять.....	11
5. Завдання для самостійної роботи.....	29
6. Методи контролю	31
7. Питання до підсумкового контролю з дисципліни.....	32
8. Методичне забезпечення дисципліни.....	48
9. Рекомендована література.....	48
10. Інформаційні ресурси.....	53

Передмова

Мета навчальної дисципліни «Актуальні проблеми правової конфліктології»: ознайомити студентів із головними та проблемними питаннями правової конфліктології; виробити у студентів практичні навички щодо попередження та вирішення правових спорів та конфліктів у різних сферах суспільного життя, з метою їх використання у професійній діяльності.

Предметом «Актуальні проблеми правової конфліктології» є закономірності виникнення, ескалація та розв'язання конфліктів, у тому числі й теоретичні основи ведення переговорів як ефективного засобу вирішення конфліктів.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- ✓ навчанні студентів аналізувати причини виникнення конфліктів, визначати ознаки їх прояву, види, типи, спрямованість і межі поширення;
- ✓ засвоєнні ними моделей поведінки у конфлікті, правил організації безконфліктної взаємодії, урегулювання та вирішення конфліктів;
- ✓ ознайомленні їх з основними стратегіями, тактиками та технологіями розв'язання конфліктів;
- ✓ залученні до самостійного прийняття рішень у ході створеної у діловій грі конфліктної ситуації;
- ✓ опануванні техніками арт-терапії, психологічними прийомами виходу з конфліктних ситуацій тощо.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- предмет правової конфліктології;
- методологічні принципи, загальнонаукові дослідницькі підходи, спеціальні (особливі) методи дослідження конфліктів;
- еволюцію розвитку конфліктологічних ідей;
- різноманіття конфліктологічних категорій та концепцій;
- поняття, предмет, об'єкт, рівні та функції правової конфліктології;
- витоки, причини та рушійні сили юридичного конфлікту;
- особливості динаміки юридичного конфлікту;
- сфери розгортання юридичного конфлікту;
- засоби і механізми розв'язання юридичного конфлікту;
- альтернативні методики розв'язання конфліктів;
- поняття та значення конфліктного медіаторингу;
- соціально-правові технології попередження юридичних конфліктів.

уміти:

- використовувати загальні поняття і категорії правової конфліктології;
- робити аналіз конфліктної ситуації та пропонувати своє бачення шляхів її розв'язання;

- знаходити необхідну юридичну та іншу літературу для поповнення своїх знань;
- правильно застосовувати в юридичній практиці отримані теоретичні знання;
- ефективно попереджувати та розв'язувати конфлікти, що виникатимуть у правовій сфері;
- розробляти свою позицію з приводу дискусійних питань даної навчальної дисципліни.

1. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка фіксованих виступів, підготовка до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, критерії оцінювання, питання до підсумкового контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою актуалізації опорних знань, узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів студентам пропонується опрацювання конспекту лекції, рекомендованої літератури та контрольні запитання для самоперевірки.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Правова конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Роль і місце правової конфліктології в теорії та практиці українського державотворення. Конфлікт як соціальний феномен. Особливості юридичного конфлікту. Механізми юридичного конфлікту.

Тема 1. Правова конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Роль і місце правової конфліктології в системі юридичних наук.

Конфліктологія як наука та навчальна дисципліна (соціально-правовий аспект). Теоретико-прикладний характер конфліктології. Поняття, об'єкт, предмет і рівні (загальнотеоретичний і методологічний, теоретико-праксеологічний, емпірико-прикладний) конфліктології. Конфліктологія як наука про закономірності виникнення, розвиток, завершення конфліктів, а також принципи, способи і прийоми їх конструктивного регулювання. Взаємозв'язок конфліктології із соціологією конфлікту, психологією та політологією. Конфліктологія у системі наукового знання. Конфліктологічні дослідження в межах історії, філософії, правознавства, педагогіки, військової науки, соціології, прикладної математики, мистецтвознавства, економічної теорії, менеджменту, психіатрії та ін.

Розвиток проблем конфлікту в парадигмах соціальної та правової наук. Історія виникнення та становлення правової конфліктології як науки.

Вітчизняна наука про юридичні конфлікти. Політичні і теоретичні причини деформації наукового інтересу до проблем західної конфліктології у радянський період. Роль конфліктології в розвитку українського суспільства. Значення навчальної дисципліни “Актуальні проблеми правової конфліктології” для формування правової свідомості майбутнього юриста.

Тема 2. Конфлікт як соціальний феномен. Особливості юридичного конфлікту.

Поняття “конфлікт”, “соціальний конфлікт” та “юридичний конфлікт”. Конфлікт як зіткнення протилежних інтересів, поглядів; крайнє загострення суперечностей, яке призводить до ускладнень або гострої боротьби. Ознаки, характерні для соціального конфлікту. Предмет та об'єкт конфлікту. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність як передумови конфлікту. Витоки, причини та рушійні сили конфлікту. Об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення конфліктів (об'єктивні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні та особистісні).

Сутність і природа юридичного конфлікту. Правові аспекти конфліктних відносин. Юридичний конфлікт в його “чистому” вигляді як протиборство суб'єктів права з приводу застосування, порушення або тлумачення правових норм. Природа юридичного конфлікту. Конфлікт і право: парадигми взаємозв'язку. Юридичний конфлікт як конфлікт, в якому спір так чи інакше пов'язаний з правовими відносинами сторін (їхніми юридично значущими діями або станами), а суб'єкти, мотивація їхньої поведінки, об'єкт конфлікту мають правові ознаки, а сам конфлікт тягне правові наслідки.

Предмет і об'єкт юридичного конфлікту. Функції юридичного конфлікту. Матеріальна, духовна, сигнальна, інформаційна, диференційна, динамічна функції. Причини конфліктів. Соціальна нерівність суб'єктів юридичного конфлікту. Інтереси і потреби у конфлікті. Депривація. Ірраціональні елементи юридичного конфлікту. Об'єктивні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні та особистісні причини виникнення конфліктів.

Учасники юридичного конфлікту та їх рольові функції. Основні стереотипізовані моделі поведінки: деструктивний, конформний, конструктивний типи. Суб'єкти юридичного конфлікту. Фізичні особи як суб'єкти конфліктних правовідносин. Держава як суб'єкт конфліктних правовідносин. Держава як суб'єкт публічно-правових і приватноправових відносин міжнародного права. Суверенітет та імунітет держави.

Міжнародні організації як суб'єкти конфліктних правовідносин. Участь міжнародних організацій в міждержавних конфліктах. Мирні засоби розв'язання міждержавних конфліктів, що застосовуються міжнародними організаціями.

Тема 3. Механізми юридичного конфлікту.

Соціальна стратифікація та соціальна мобільність як передумови конфлікту. Мотивація конфліктів. Динаміка юридичного конфлікту. Розвиток конфліктної боротьби. Конфліктна ситуація як сполучення обставин, людських інтересів, яке об'єктивно складає підґрунтя для реального протиборства між соціальними суб'єктами. Сприйняття конфліктної ситуації. Неадекватно зрозумілий та удаваний конфлікти. Психологічне заміщення (перенесення). Розвиток конфлікту. Етапи юридичного конфлікту. Прихована (латентна) стадія, яка передуює конфлікту в його реальній формі. Виникнення об'єктивної проблемної ситуації.

Особливості механізму розвитку юридичного конфлікту. Переростання конфлікту в інше протиборство. Поступове загасання конфлікту. Загасання конфлікту як тимчасове припинення протидій, але зі збереженням головних ознак конфлікту, тобто суперечностей і напружених стосунків. Розв'язання конфлікту як спільна діяльність його учасників, спрямована на вирішення проблеми, що привела до зіткнення. Врегулювання конфлікту як зняття суперечності між опонентами за допомогою "третьої сторони". Скасування конфлікту як вжиття таких дій щодо нього, які ліквідують головні структурні елементи і ознаки конфлікту. Насильство. Роз'єднання сторін. Примирення. Переговори.

Тема 4. Технології попередження юридичних конфліктів.

Соціально-правові технології попередження конфліктів. Поняття превенції (профілактики, попередження) конфліктів. Мета превентивних дій. Технології превентивної діяльності. Операційні технології (передкризові стратегії). Елементи операційної технології. Раннє попередження конфлікту (відповідь). Превентивна дипломатія. Економічні заходи. Використання збройних сил. Психологія корекції конфліктної поведінки.

Прогнозування і профілактика конфліктів. Усунення причин конфліктів. Зміна свого ставлення до ситуації та поведінки у ній. Способи і прийоми впливу на поведінку опонента. Психологія конструктивної критики. Оптимальне управлінське рішення як умова попередження конфліктів. Основні причини некомпетентних

конфліктних рішень. Компетентна оцінка результатів діяльності як умови попередження конфліктів. Підтримка співпраці. Нормативні механізми попередження конфліктів. Гумор в конфлікті.

Тема 5. Компроміс і конфлікт у праві.

Основні типи правового пізнання компромісу і конфлікту. Стиль компромісу. Компроміс як згода на основі взаємних поступок. Технології врегулювання компромісу: інформаційні, комунікативні, соціально-психологічні, організаційні, правові, переговорні тощо. Негативні та позитивні методи розв'язання конфлікту. Компроміси примусові і добровільні.

Технології консенсусу і компромісу. Консенсус (згода) як рішення, прийнятне для конфлікуючих сторін, в опрацюванні якого раціонально і свідомо беруть участь усі учасники групи. Консенсуальні засоби і технології. Зобов'язуючий арбітраж. Рекомендуючий арбітраж. Арбітраж “кінцевої пропозиції” як різновид зобов'язуючого арбітражу. Обмежений арбітраж. Поняття консенсусу (соціологічна, політична і юридична інтерпретація консенсусу). Механізм консенсусу. Консенсуальне голосування як метод прийняття рішення щодо консенсусу. Вади консенсуального методу. Консенсус і компроміс як взаємопов'язані явища. Вади компромісу. Техніка “відкритої розмови”. Психологічний, прагматичний, комунікативний та нормативний компроміси.

Компроміс і конфлікт у національній правотворчості. Конфлікт і компроміс у міжнародній складовій правотворчості України.

Змістовний модуль 2. Типологія та класифікація юридичних конфліктів. Технологія попередження юридичних конфліктів. Теорія і практика вирішення юридичних конфліктів.

Тема 6. Типологія та класифікація юридичних конфліктів.

Типологія юридичних конфліктів. Загальні принципи типології. Природа правової норми та особливості типології. Типологія за галузями права. Типологія за системою державних правозастосовчих або правоохоронних органів і установ.

Типологія юридичних конфліктів за галузями права. Поняття кримінального конфлікту. Державний і приватний інтерес в ситуації кримінально-процесуального конфлікту. Особливості взаємозв'язку злочину і конфлікту.

Поняття політичного конфлікту. Політичний конфлікт як зіткнення, протиборство політичних суб'єктів, обумовлене протилежністю їх політичних інтересів, цінностей і поглядів. Конфлікт і політика. Мотиви і суб'єкти політичного конфлікту.

Взаємодія міжнародного конфлікту і міжнародного права. Поняття, структура, динаміка і функції міжнародних конфліктів. Причини міжнародних конфліктів. Сторони міжнародного конфлікту. Сучасні форми прояву міжнародних конфліктів. Правові норми попередження і регулювання міжнародних конфліктів. Міжнародні

відносини: сучасний стан і тенденції розвитку. Глобалізація і проблеми правового регулювання міжнародних відносин.

Трудові конфлікти. Характеристика трудових конфліктів. Сторони трудових конфліктів. Класифікація трудових конфліктів. Індивідуальні трудові конфлікти. Колективні трудові конфлікти. Легальність розгляду трудових конфліктів. Страйки.

Поняття екологічних конфліктів. Вивчення екологічних конфліктів. Предмет екологічного конфлікту. Екологічні правопорушення як наслідки технічних, політичних, економічних, національних та інших конфліктів. Реальні і формальні екологічні конфлікти. Псевдоекологічні конфлікти. Динаміка екологічних конфліктів. Правила регулювання екологічних конфліктів.

Тема 7. Теорія і практика вирішення юридичних конфліктів.

Засоби і механізми розв'язання конфліктів. Управління конфліктною ситуацією як цілеспрямованій вплив на процеси конфліктної взаємодії, який прагне забезпечити конструктивне вирішення соціально важливих завдань, що актуалізувалися в конфлікті. Розв'язання і регулювання конфлікту.

Регулювання як окрема форма розв'язання конфліктів, яку вирізняє те, що в усуненні суперечностей між опонентами бере участь третя сторона. Етапи регулювання конфлікту. Усунення конфлікту. Засоби усунення конфлікту. Діагностика у ході розв'язання конфлікту. Неповне розв'язання конфлікту. Повне розв'язання конфлікту. Передумови розв'язання конфлікту. Етапи процедури діагностики конфлікту.

Гармонізація правових актів. Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів. Переговори як спільне обговорення опонентами з можливою участю посередника суперечливих питань з метою досягнення згоди. Стилі ведення переговорів у конфліктній ситуації: жорсткий, м'який, торговий, переговори в стилі співробітництва. Специфіка ведення переговорів з противником (злочинцем).

Форми розв'язання юридичних конфліктів. Юридичні засоби розв'язання конфліктів. Конституційні процедури. Судовий та господарський розгляд справ. Адміністративні процедури. Парламентський процес. Цивільний процес. Кримінальний процес. Арбітраж.

Тема 8. Альтернативне розв'язання правових спорів.

Підходи альтернативного розв'язання спорів. Посередницький арбітраж. Третейський суд. Технології конфліктного медіаторингу. Конфліктний медіаторинг як проведення переговорів за участю медіатора. Відмінність конфліктного медіаторингу від судових процедур. Принципи медіації. Функції медіатора: аналітична, аудіо-візуальна, організаторська, функція "генератора ідей", функція розширення ресурсів опонентів, експертна, навчальна. Стадії медіаторингу. Урегулювання конфлікту за участю третьої сторони. Посередницька функція в конфлікті. Офіційні медіатори. Міждержавні організації (ООН, ОБСЄ), окремі держави, державні правові інститути, урядові чи тимчасові парламентські комісії, керівники (адміністрація) установ, підприємств, фірм, громадські організації

(профспілки, комісії по розв'язанню трудових спорів і конфліктів), професійні медіатори-конфліктологи, офіційний статус яких закріплено у чинному законодавстві країни. Неформальні процедури.

Тема 9. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід у сфері альтернативного вирішення спорів.

Розвиток посередництва як сфери професійної діяльності у світовому досвіді: історичний аспект. Міжнародний досвід розвитку відновного правосуддя. Європейські стандарти альтернативного вирішення спорів. Функціонування програм відновного правосуддя та статус медіатора. Сучасні тенденції правового регулювання альтернативних засобів вирішення спорів в системі захисту права. Сутність правових категорій у сфері альтернативних засобів вирішення спорів. Особливості альтернативних засобів вирішення спорів у різноманітних сферах суспільного життя. Процедури альтернативних засобів вирішення спорів. Алгоритми регулювання альтернативних засобів вирішення спорів в системі захисту права в країнах англо-американської та романо-германської правової сім'ї. Сучасні вектори регулювання альтернативних засобів вирішення спорів у законодавстві Європейського Союзу.

3. Теми семінарських занять

№ з\п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Правова конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Роль і місце правової конфліктології в системі юридичних наук.	2	1
2	Тема 2. Конфлікт як соціальний феномен. Особливості юридичного конфлікту.	2	1
3	Тема 3. Механізми юридичного конфлікту.	4	2
4	Тема 4. Технології попередження юридичних конфліктів.	4	2
5	Тема 5. Компроміс і конфлікт у праві.	4	2
6	Тема 6. Типологія та класифікація юридичних конфліктів.	4	2
7	Тема 7. Теорія і практика вирішення юридичних конфліктів.	4	2
8	Тема 8. Альтернативне розв'язання правових спорів.	4	2
9	Тема 9. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід у сфері альтернативного вирішення спорів.	4	2
Разом		32	16

4. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: Правова конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Роль і місце правової конфліктології в системі юридичних наук.

Вид заняття: семінар - розгорнута бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* особливості перебігу психічних процесів в системі правової конфліктології.

вміти використовувати знання для підвищення успішності, організації самостійної роботи.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Роль і місце правової конфліктології в системі юридичних наук»

План

1. Конфліктологія як наука та навчальна дисципліна (соціально-правовий аспект). Теоретико-прикладний характер конфліктології.
2. Поняття, об'єкт, предмет і рівні (загальнотеоретичний і методологічний,

теоретико-праксеологічний, емпірико-прикладний) конфліктології.

3. Конфліктологія як наука про закономірності виникнення, розвиток, завершення конфліктів, а також принципи, способи і прийоми їх конструктивного регулювання.
4. Взаємозв'язок конфліктології із соціологією конфлікту, психологією та політологією. Конфліктологія у системі наукового знання. Конфліктологічні дослідження в межах історії, філософії, правознавства, педагогіки, військової науки, соціології, прикладної математики, мистецтвознавства, економічної теорії, менеджменту, психіатрії та ін.
5. Розвиток проблем конфлікту в парадигмах соціальної та правової наук.
6. Історія виникнення та становлення правової конфліктології як науки.
7. Вітчизняна наука про юридичні конфлікти. Політичні і теоретичні причини деформації наукового інтересу до проблем західної конфліктології у радянський період.
8. Роль конфліктології в розвитку українського суспільства. Значення навчальної дисципліни “Актуальні проблеми правової конфліктології” для формування правової свідомості майбутнього юриста.

Основні поняття: предмет дослідження, конфлікт, конфліктологія, права свідомість, особистість, правове поле.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. “Професіонал”, 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні питання до теми

1. Що вивчає конфліктологія як наука та навчальна дисципліна?
2. В чому виявляється теоретико-прикладний характер конфліктології?
3. Що є об'єктом та предметом конфліктології?

4. Назвіть рівні конфліктології.
 5. Як пов'язана конфліктологія із соціологією конфлікту, психологією та політологією?
 6. Як конфліктологічні дослідження здійснюються в межах історії, філософії, правознавства, педагогіки, військової науки, соціології, прикладної математики, мистецтвознавства, економічної теорії, менеджменту, психіатрії та ін?
 7. Які основні етапи історії виникнення та становлення правової конфліктології як науки?
 8. Як розвивалась вітчизняна наука про юридичні конфлікти?
 9. Назвіть політичні і теоретичні причини деформації наукового інтересу до проблем західної конфліктології у радянський період.
 10. Яка роль конфліктології в розвитку українського суспільства?
 11. Яке значення навчальної дисципліни “Актуальні проблеми правової конфліктології” для формування правової свідомості майбутнього юриста?
- II.** Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

Семінарське заняття № 2

Тема: Конфлікт як соціальний феномен. Особливості юридичного конфлікту.

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мета: *знати* особливості та закономірності перебігу юридичних конфліктів.

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Конфлікт як соціальний феномен. Особливості юридичного конфлікту».

План

1. Поняття “конфлікт”, “соціальний конфлікт” та “юридичний конфлікт
2. Ознаки, характерні для соціального конфлікту. Предмет та об’єкт конфлікту.
3. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність як передумови конфлікту.
4. Витоки, причини та рушійні сили конфлікту. Об’єктивні та суб’єктивні причини виникнення конфліктів.
5. Сутність і природа юридичного конфлікту. Правові аспекти конфліктних відносин.
6. Юридичний конфлікт в його “чистому” вигляді як протиборство суб’єктів права з приводу застосування, порушення або тлумачення правових норм.
7. Конфлікт і право: парадигми взаємозв’язку.
8. Предмет і об’єкт юридичного конфлікту.
9. Функції юридичного конфлікту.
10. Причини конфліктів.
11. Учасники юридичного конфлікту та їх рольові функції.
12. Основні стереотипізовані моделі поведінки: деструктивний, конформний, конструктивний типи.
13. Фізичні особи як суб’єкти конфліктних правовідносин.
14. Держава як суб’єкт конфліктних правовідносин.
15. Міжнародні організації як суб’єкти конфліктних правовідносин.

16. Мирні засоби розв'язання міждержавних конфліктів, що застосовуються міжнародними організаціями.

Основні поняття: конфлікт, принципи, стереотипи, конформізм, репрезентативність, суверенітет, суб'єкт, депривація, юридичний конфлікт, правовідносини, міждержавний конфлікт.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. Опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, підготуватися до відповідей на запитання до теми.

Контрольні запитання до теми

1. Дайте визначення поняттям "конфлікт", "соціальний конфлікт" та "юридичний конфлікт".
2. Доведіть, що конфлікт як зіткнення протилежних інтересів, поглядів; крайне загострення суперечностей, що призводить до ускладнень або гострої боротьби.
3. Які ознаки, характерні для соціального конфлікту?
4. Що є предметом та об'єктом конфлікту.
5. Чому соціальна стратифікація і соціальна мобільність є передумовою конфлікту?
6. Які витоки, причини та рушійні сили конфлікту?
7. Назвіть об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення конфліктів.
8. В чому сутність і природа юридичного конфлікту?
9. В чому виявляються правові аспекти конфліктних відносин?
10. Як виглядає юридичний конфлікт в його "чистому" вигляді?
11. Яка природа юридичного конфлікту?
12. В чому сутність парадигми взаємозв'язку конфлікту і права?
13. Які функції юридичного конфлікту?
14. Які основні причини конфліктів?
15. Хто є учасниками юридичного конфлікту та їх рольові функції?

16. Які основні стереотипізовані моделі поведінки?
17. Хто є суб'єктом юридичного конфлікту?
18. В чому сутність суверенітету та імунітету держави?
19. Які міжнародні організації є суб'єктом конфліктних правовідносин?
20. Які Ви знаєте мирні засоби розв'язання міждержавних конфліктів, що застосовуються міжнародними організаціями?

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

Семінарське заняття № 3

Тема: Механізми юридичного конфлікту.

Вид заняття: семінар-бесіда

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* особливості механізми юридичного конфлікту.

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Механізми юридичного конфлікту».

План

1. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність як передумови конфлікту.
2. Мотивація конфліктів.
3. Динаміка юридичного конфлікту. Розвиток конфліктної боротьби. Конфліктна ситуація як сполучення обставин, людських інтересів, яке об'єктивно складає підґрунтя для реального протиборства між соціальними суб'єктами. Сприйняття конфліктної ситуації. Неадекватно зрозумілий та удаваний конфлікти. Психологічне заміщення (перенесення). Розвиток конфлікту. Етапи юридичного конфлікту. Прихована (латентна) стадія, яка передуює конфлікту в його реальній формі. Виникнення об'єктивної проблемної ситуації.
4. Особливості механізму розвитку юридичного конфлікту. Переростання конфлікту в інше протиборство. Поступове загасання конфлікту. Загасання конфлікту як тимчасове припинення протидій, але зі збереженням головних ознак конфлікту, тобто суперечностей і напружених стосунків.
5. Розв'язання конфлікту як спільна діяльність його учасників, спрямована на вирішення проблеми, що привела до зіткнення.
6. Врегулювання конфлікту як зняття суперечності між опонентами за допомогою "третьої сторони".
7. Скасування конфлікту як вжиття таких дій щодо нього, які ліквідують головні структурні елементи і ознаки конфлікту.
8. Насильство.
9. Роз'єднання сторін.
10. Примирення.
11. Переговори.

Основні поняття: конфлікт, конфліктна ситуація, латентна стадія, механізми, розв'язання конфлікту, протиборство, психологічне заміщення, розвиток,

мотивація, стратифікація, передумови, мобільність, переговори, примирення.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми.

1. Які передумови конфлікту?
2. Яка мотивація конфліктів?
3. Розкрийте динаміку юридичного конфлікту.
4. Як розвивається конфліктна боротьба?
5. Чому конфліктна ситуація як сполучення обставин, людських інтересів, об'єктивно складає підґрунтя для реального протиборства між соціальними суб'єктами?
6. Як сприймається конфліктна ситуація?
7. Яка різниця у поняттях «Неадекватно зрозумілий» та «удаваний конфлікти»?
8. Які етапи юридичного конфлікту?
9. Як перебігає прихована (латентна) стадія конфлікту?
10. Як виникає об'єктивна проблемна ситуація?
11. Які особливості механізму розвитку юридичного конфлікту?
12. Як переростає конфлікт в інше протиборство?
13. Чому розв'язання конфлікту є спільна діяльність його учасників, спрямована на вирішення проблеми, що привела до зіткнення?
14. Чому врегулювання конфлікту є зняття суперечності між опонентами за допомогою "третьої сторони"?
15. Назвіть ознаки насильства?
16. В чому сутність примирення?
17. Що таке «Переговори»?

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 4

Тема: Технології попередження юридичних конфліктів.

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* технології попередження юридичних конфліктів;

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Технології попередження юридичних конфліктів».

План

1. Соціально-правові технології попередження конфліктів.
2. Поняття превенції (профілактики, попередження) конфліктів.
3. Мета превентивних дій.
4. Технології превентивної діяльності. Операційні технології (передкризові стратегії). Елементи операційної технології.
5. Раннє попередження конфлікту (відповідь). Превентивна дипломатія. Економічні заходи. Використання збройних сил. Психологія корекції конфліктної поведінки.
6. Прогнозування і профілактика конфліктів.
7. Усунення причин конфліктів. Зміна свого ставлення до ситуації та поведінки у ній. Способи і прийоми впливу на поведінку опонента.
8. Психологія конструктивної критики.
9. Оптимальне управлінське рішення як умова попередження конфліктів.
10. Основні причини некомпетентних конфліктних рішень.
11. Нормативні механізми попередження конфліктів.
12. Гумор в конфлікті.

Основні поняття: конфлікт, конфліктна ситуація, латентна стадія, механізми, розв'язання конфлікту, протиборство, попередження конфлікту, розвиток, рішення, співпраця, прогноз, профілактика, переговори, корекція, гумор.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. /

- Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
 6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Які Ви знаєте соціально-правові технології попередження конфліктів?
 2. Визначте поняття превенції (профілактики, попередження) конфліктів.
 3. Яка мета превентивних дій?
 4. Які основні технології превентивної діяльності?
 5. Яка психологія корекції конфліктної поведінки?
 6. Які умови прогнозування і профілактики конфліктів?
 7. Як усунути причини конфліктів?
 8. Які Ви знаєте способи і прийоми впливу на поведінку опонента?
 9. В чому сутність психології конструктивної критики?
 10. Які оптимальні управлінські рішення є умовою попередження конфліктів?
 11. Назвіть основні причини некомпетентних конфліктних рішень.
 12. Назвіть нормативні механізми попередження конфліктів.
 13. Як гумор сприяє вирішенню та попередженню конфліктів?
- II.** Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 5

Тема: Компроміс і конфлікт у праві.

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* технології попередження юридичних конфліктів;
вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Компроміс і конфлікт у праві».

План

1. Основні типи правового пізнання компромісу і конфлікту.
2. Стиль компромісу. Компроміс як згода на основі взаємних поступок.
3. Технології врегулювання компромісу: інформаційні, комунікативні, соціально-психологічні, організаційні, правові, переговорні тощо.
4. Негативні та позитивні методи розв'язання конфлікту.

5. Компроміси примусові і добровільні.
6. Технології консенсусу і компромісу. Консенсус (згода) як рішення, прийнятне для конфлікуючих сторін, в опрацюванні якого раціонально і свідомо беруть участь усі учасники групи. Консенсуальні засоби і технології.
7. Zobov'язуючий арбітраж. Рекомендуючий арбітраж. Арбітраж "кінцевої пропозиції" як різновид zobov'язуючого арбітражу. Обмежений арбітраж.
8. Поняття консенсусу (соціологічна, політична і юридична інтерпретація консенсусу). Механізм консенсусу. Консенсуальне голосування як метод прийняття рішення щодо консенсусу. Вади консенсуального методу.
9. Консенсус і компроміс як взаємопов'язані явища. Вади компромісу.
10. Техніка "відкритої розмови".
11. Психологічний, прагматичний, комунікативний та нормативний компроміси.
12. Компроміс і конфлікт у національній правотворчості.
13. Конфлікт і компроміс у міжнародній складовій правотворчості України.

Основні поняття: конфлікт, конфліктна ситуація, розмова, компроміс, консенсус, розв'язання конфлікту, комунікація, попередження конфлікту, національна правотворчість, психологічні механізми, інтерпретація, голосування, профілактика, конфлікуючі сторони, арбітраж.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Які основні типи правового пізнання компромісу і конфлікту?
2. Які основні стилі компромісу?
3. Чому компроміс це згода на основі взаємних поступок?
4. Які основні технології врегулювання компромісу?
5. Які негативні та позитивні методи розв'язання конфлікту?
6. В чому різниця компромісів примусових і добровільних?
7. Які технології консенсусу і компромісу.
8. Чому консенсус (згода) є рішення, прийнятне для конфлікуючих сторін, в опрацюванні якого раціонально і свідомо беруть участь усі учасники групи?
9. Які Ви знаєте консецуюальні засоби і технології?
10. Визначте зобов'язуючий арбітраж.
11. Визначте рекомендууючий арбітраж.
12. В чому сутність арбітражу “кінцевої пропозиції” як різновиду зобов'язуючого арбітражу?
13. Дайте визначення поняття консенсус.
14. Назвіть механізми консенсусу.
15. Чому консенсуальне голосування є методом прийняття рішення щодо консенсусу?
16. Які вади консенсуального методу.
17. Чому консенсус і компроміс це взаємопов'язані явища?
18. Які вади компромісу?
19. Розкрийте техніку “відкритої розмови”.
20. Охарактеризуйте психологічний, прагматичний, комунікативний та нормативний компроміси.
21. Як компроміс і конфлікт реалізується у національній правотворчості?
22. Як конфлікт і компроміс виражається у міжнародній складовій правотворчості України?

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття №6

Тема: Типологія та класифікація юридичних конфліктів.

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* типології та класифікації юридичних конфліктів;

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Типологія та класифікація юридичних конфліктів».

План

1. Типологія юридичних конфліктів. Загальні принципи типології.
2. Природа правової норми та особливості типології. Типологія за галузями права. Типологія за системою державних правозастосовчих або

правоохоронних органів і установ. Типологія юридичних конфліктів за галузями права.

3. Поняття кримінального конфлікту.
4. Державний і приватний інтерес в ситуації кримінально-процесуального конфлікту.
5. Особливості взаємозв'язку злочину і конфлікту.
6. Поняття політичного конфлікту. Політичний конфлікт як зіткнення, протиборство політичних суб'єктів, обумовлене протилежністю їх політичних інтересів, цінностей і поглядів. Конфлікт і політика. Мотиви і суб'єкти політичного конфлікту.
7. Взаємодія міжнародного конфлікту і міжнародного права.
8. Поняття, структура, динаміка і функції міжнародних конфліктів.
9. Причини міжнародних конфліктів. Сторони міжнародного конфлікту.
10. Сучасні форми прояву міжнародних конфліктів.
11. Правові норми попередження і регулювання міжнародних конфліктів.
12. Міжнародні відносини: сучасний стан і тенденції розвитку.
13. Глобалізація і проблеми правового регулювання міжнародних відносин.
14. Трудові конфлікти. Характеристика трудових конфліктів. Сторони трудових конфліктів. Класифікація трудових конфліктів.
15. Індивідуальні трудові конфлікти.
16. Колективні трудові конфлікти.
17. Легальність розгляду трудових конфліктів. Страйки.
18. Поняття екологічних конфліктів. Вивчення екологічних конфліктів.
19. Предмет екологічного конфлікту. Екологічні правопорушення як наслідки технічних, політичних, економічних, національних та інших конфліктів.
20. Реальні і формальні екологічні конфлікти. Псевдоекологічні конфлікти. Динаміка екологічних конфліктів.
21. Правила регулювання екологічних конфліктів..

Основні поняття: конфлікт, конфліктна ситуація, екологічний конфлікт, компроміс, консенсус, розв'язання конфлікту, комунікація, попередження конфлікту, трудові конфлікти, міжнародні конфлікти, політичні конфлікти, страйк, конфліктуючі сторони, правопорушення.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія :

навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.

4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Назвіть основні типології юридичних конфліктів.
2. Які загальні принципи типології?
3. Яка природа правової норми та особливості типології?
4. Назвіть типології за галузями права.
5. Розкрийте поняття кримінального конфлікту.
6. Який державний і приватний інтерес в ситуації кримінально-процесуального конфлікту?
7. Які особливості взаємозв'язку злочину і конфлікту?
8. Розкрийте поняття політичного конфлікту.
9. Чому політичний конфлікт є зіткнення, протиборство політичних суб'єктів, обумовлене протилежністю їх політичних інтересів, цінностей і поглядів?
10. Як пов'язані конфлікт і політика?
11. Які мотиви і суб'єкти політичного конфлікту?
12. Чи є взаємодія міжнародного конфлікту і міжнародного права?
13. Розкрийте поняття, структуру, динаміку і функції міжнародних конфліктів.
14. Які причини міжнародних конфліктів?
15. Хто є сторонами міжнародного конфлікту?
16. Які сучасні форми прояву міжнародних конфліктів?
17. Які є правові норми попередження і регулювання міжнародних конфліктів?
18. Охарактеризуйте міжнародні відносини: сучасний стан і тенденції розвитку.
19. Чи пов'язані глобалізація з проблемами правового регулювання міжнародних відносин?
20. Визначте трудові конфлікти.
21. Дайте характеристику трудових конфліктів.
22. Хто є сторонами трудових конфліктів?
23. Наведіть класифікацію трудових конфліктів.
24. Чи існує легальність розгляду трудових конфліктів?

25. Що є страйком?
 26. Розкрийте поняття екологічних конфліктів.
 27. Як здійснюється вивчення екологічних конфліктів?
 28. Що є предметом екологічного конфлікту?
 29. Які екологічні правопорушення є наслідком технічних, політичних, економічних, національних та інших конфліктів?
 30. Охарактеризуйте реальні і формальні екологічні конфлікти.
 31. Визначте псевдоекологічні конфлікти.
 32. Яка динаміка екологічних конфліктів?
 33. Назвіть правила регулювання екологічних конфліктів.
- II.** Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 7

Тема: Теорія і практика вирішення юридичних конфліктів.

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* теорію і практику вирішення юридичних конфліктів;
вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Теорія і практика вирішення юридичних конфліктів».

План

1. Засоби і механізми розв'язання конфліктів.
2. Управління конфліктною ситуацією як цілеспрямованій вплив на процеси конфліктної взаємодії, який прагне забезпечити конструктивне вирішення соціально важливих завдань, що актуалізувалися в конфлікті. Розв'язання і регулювання конфлікту.
3. Регулювання як окрема форма розв'язання конфліктів, яку вирізняє те, що в усуненні суперечностей між опонентами бере участь третя сторона.
4. Етапи регулювання конфлікту.
5. Усунення конфлікту.
6. Засоби усунення конфлікту.
7. Діагностика у ході розв'язання конфлікту.
8. Неповне розв'язання конфлікту.
9. Повне розв'язання конфлікту.
10. Передумови розв'язання конфлікту.
11. Етапи процедури діагностики конфлікту.
12. Гармонізація правових актів. Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів.
13. Переговори як спільне обговорення опонентами з можливою участю посередника суперечливих питань з метою досягнення згоди.
14. Стилi ведення переговорів у конфліктній ситуації: жорсткий, м'який, торговий, переговори в стилі співробітництва.

15. Специфіка ведення переговорів з противником (злочинцем).
16. Форми розв'язання юридичних конфліктів. Юридичні засоби розв'язання конфліктів.
17. Конституційні процедури.
18. Судовий та господарський розгляд справ.
19. Адміністративні процедури.
20. Парламентський процес.
21. Цивільний процес.
22. Кримінальний процес.
23. Арбітраж.

Основні поняття: конфлікт, конфліктна ситуація, усунення конфлікту, компроміс, посередник, розв'язання конфлікту, опонент, попередження конфлікту, трудові конфлікти, парламентський процес, цивільний процес, переговори, кримінальний процес, арбітраж.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Які є засоби і механізми розв'язання конфліктів?
2. Як управлять конфліктною ситуацією та здійснювати цілеспрямований вплив на процеси конфліктної взаємодії?
3. Назвіть шляхи розв'язання і регулювання конфлікту.

4. Назвіть шляхи регулювання як окремої форми розв'язання конфліктів, яку вирізняє те, що в усуненні суперечностей між опонентами бере участь третя сторона.
 5. Які є етапи регулювання конфлікту?
 6. Сутність усунення конфлікту.
 7. Які є засоби усунення конфлікту?
 8. Як здійснити діагностику у ході розв'язання конфлікту?
 9. Визначте неповне розв'язання конфлікту.
 10. Визначте повне розв'язання конфлікту.
 11. Які передумови розв'язання конфлікту?
 12. Назвіть етапи процедури діагностики конфлікту.
 13. Як гармонізувати правові акти?
 14. Чи є переговорний процес способом вирішення конфліктів?
 15. Чи є переговори спільним обговоренням опонентами можливості участі посередника суперечливих питань з метою досягнення згоди?
 16. Які є стилі ведення переговорів у конфліктній ситуації?
 17. В чому специфіка ведення переговорів з противником (злочинцем)?
 18. Які форми розв'язання юридичних конфліктів?
 19. Назвіть юридичні засоби розв'язання конфліктів.
 20. Розкрийте сутність конституційних процедур.
 21. Охарактеризуйте судовий та господарський розгляд справ.
 22. В чому сутність адміністративних процедур?
 23. Чи вирішує спори парламентський процес?
 24. Охарактеризуйте особливості цивільного процесу.
 25. Які особливості кримінального процесу?
 26. Чи вирішує арбітраж конфліктні ситуації?
- II.** Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 8

Тема: Альтернативне розв'язання правових спорів.

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* теорію і практику альтернативного розв'язання правових спорів;
вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Альтернативне розв'язання правових спорів».

План

1. Підходи альтернативного розв'язання спорів. Посередницький арбітраж.
2. Третейський суд.
3. Технології конфліктного медіаторингу.
4. Конфліктний медіаторинг як проведення переговорів за участю медіатора.
5. Відмінність конфліктного медіаторингу від судових процедур.

6. Принципи медіації.
 7. Функції медіатора: аналітична, аудіо-візуальна, організаторська, функція “генератора ідей”, функція розширення ресурсів опонентів, експертна, навчальна.
 8. Стадії медіаторингу.
 9. Урегулювання конфлікту за участю третьої сторони.
 10. Посередницька функція в конфлікті.
 11. Офіційні медіатори.
 12. Міждержавні організації (ООН, ОБСЄ), окремі держави, державні правові інститути, урядові чи тимчасові парламентські комісії, керівники (адміністрація) установ, підприємств, фірм, громадські організації (профспілки, комісії по розв’язанню трудових спорів і конфліктів), професійні медіатори-конфліктологи, офіційний статус яких закріплено у чинному законодавстві країни.
 13. Неформальні процедури.
- Основні поняття:** конфлікт, конфліктна ситуація, третейський суд, усунення конфлікту, компроміс, посередник, розв’язання конфлікту, арбітраж, медіатор, попередження конфлікту, ООН, ОБСЄ, громадські організації, цивільний процес, переговори, трудові спори, офіційний статус.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв’язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. “Професіонал”, 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Які є підходи до альтернативного розв'язання спорів?
 2. В чому сутність посередницького арбітражу?
 3. Визначте третейський суд.
 4. Які технології конфліктного медіаторингу?
 5. Охарактеризуйте конфліктний медіаторинг як проведення переговорів за участю медіатора.
 6. В чому відмінність конфліктного медіаторингу від судових процедур?
 7. Які принципи медіації?
 8. Які функції медіатора?
 9. Назвіть стадії медіаторингу.
 10. В чому сутність регулювання конфлікту за участю третьої сторони?
 11. В чому полягає сутність посередницької функції в конфлікті?
 12. Хто такі офіційні медіатори?
 13. Які міждержавні організації (ООН, ОБСЄ), окремі держави, державні правові інститути, урядові чи тимчасові парламентські комісії, керівники (адміністрація) установ, підприємств, фірм, громадські організації (профспілки, комісії по розв'язанню трудових спорів і конфліктів), професійні медіатори-конфліктологи, офіційний статус яких закріплено у чинному законодавстві країни?
 14. Що визначено неформальними процедурами?
- II.** Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Семінарське заняття № 9

Тема: Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід у сфері альтернативного вирішення спорів.

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, психологічне дослідження, самостійна робота

Мета: *знати* міжнародні стандарти та зарубіжний досвід у сфері альтернативного вирішення спорів;

вміти застосовувати отримані знання в професійній діяльності.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Альтернативне розв'язання правових спорів».

План

1. Розвиток посередництва як сфери професійної діяльності у світовому досвіді: історичний аспект.
2. Міжнародний досвід розвитку відновного правосуддя. Європейські стандарти альтернативного вирішення спорів.
3. Функціонування програм відновного правосуддя та статус медіатора.
4. Сучасні тенденції правового регулювання альтернативних засобів вирішення спорів в системі захисту права.
5. Сутність правових категорій у сфері альтернативних засобів вирішення спорів.

6. Особливості альтернативних засобів вирішення спорів у різноманітних сферах суспільного життя.
7. Процедури альтернативних засобів вирішення спорів.
8. Алгоритми регулювання альтернативних засобів вирішення спорів в системі захисту права в країнах англо-американської та романо-германської правової сім'ї.
9. Сучасні вектори регулювання альтернативних засобів вирішення спорів у законодавстві Європейського Союзу.

Основні поняття: конфлікт, конфліктна ситуація, досвід, усунення конфлікту, компроміс, посередник, розв'язання конфлікту, правові категорії, медіатор, альтернатива, алгоритм, переговори, трудові спори, альтернатива.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Література:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
2. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
3. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С.І., Дмитрієв А.О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
4. Конфліктологія: підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
5. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
6. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л. М. Х. : Одиссей, 2006.

Завдання для підготовки до семінарського заняття

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте розвиток посередництва як сфери професійної діяльності у світовому досвіді: історичний аспект?
2. Розкрийте міжнародний досвід розвитку відновного правосуддя?
3. Які європейські стандарти альтернативного вирішення спорів?
4. Чи існує функціонування програм відновного правосуддя та статус медіатора?
5. Які сучасні тенденції правового регулювання альтернативних засобів вирішення спорів в системі захисту права?

6. Розкрийте сутність правових категорій у сфері альтернативних засобів вирішення спорів.
7. Які особливості альтернативних засобів вирішення спорів у різноманітних сферах суспільного життя?
8. Охарактеризуйте процедури альтернативних засобів вирішення спорів.
9. Які алгоритми регулювання альтернативних засобів вирішення спорів в системі захисту права в країнах англо-американської та романо-германської правової сім'ї?
10. Назвіть сучасні вектори регулювання альтернативних засобів вирішення спорів у законодавстві Європейського Союзу.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва завдань	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Есе на тему пропущеного заняття, або заняття, де отримано негативну оцінку	30	30
2	Пошук джерел інформації по темі семінарського заняття в друкованому вигляді (монографії, науково-популярні видання, наукові та популярні статті) - в бібліотеках та в електронному вигляді - в мережі INTERNET та на електронних носіях (CD, DVD).	40	62
3	Конспектування першоджерел чи реферативне повідомлення, що містить аналіз ступеня висвітлення певного питання в підручниках та наукових дослідженнях.	40	62
4	Підготовка до контрольних заходів	8	8
	Разом	118	162

5.1. Теми для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	денна форма навчання	заочна форма навчання
1.	Юридичні конфлікти між гілками влади та їх вирішення	4	4
2.	Юридичні конфлікти між місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування та їх вирішення.	4	4
3.	Конфлікти в адміністративно-правових відносинах та їх вирішення.	4	4
4.	Конфлікти у відносинах права власності та їх вирішення.	4	4
5.	Конфлікти у зобов'язально-правових відносинах та їх вирішення.	4	4
6.	Конфлікти у сфері приватизації державного майна та їх вирішення	4	4
7.	Юридичні конфлікти у господарських відносинах та їх вирішення.	4	4
8.	Юридичні конфлікти у комерційних відносинах та їх вирішення.	4	4
9.	Юридичні конфлікти у фінансових відносинах та їх вирішення.	4	4
10.	Юридичні конфлікти у сфері оподаткування та їх вирішення.	4	4
Разом		40	40

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни „Актуальні проблеми правової конфліктології” є складання письмового звіту за темами, вказаними в таблиці.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

Види самостійної роботи

1. Письмовий звіт за темами, вказаними в таблиці.
2. Психологічний портрет майбутнього фахівця.
3. Презентація наукового фільму
4. Презентація першоджерел.
5. Презентація наукової статті.
6. Написання наукової статті для публікації.
7. Підготовка виступу на студентську конференцію.

6. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають тестові питання (одна правильна відповідь з чотирьох запропонованих).

Контроль самостійної роботи проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів;

- з семінарських занять – на основі перевірки конспектів та виконаних завдань.

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінки.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на семінарських заняттях, результати самостійної роботи студентів) проводиться за такими критеріями:

1. Завдання до семінарського заняття (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, психолого-педагогічні дослідження та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									іспит	Сума
Змістовний модуль 1					Змістовний модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
6	6	6	6	6	7	7	8	8	40	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Питання до підсумкового контролю

1. Вперше почали використовувати юридичні засоби для попередження та вирішення конфліктів:

а) у Стародавньому Китаї;

- б) у Стародавній Греції;
- в) у Стародавньому Римі;
- г) у Стародавній Індії.

2. Для давньославянського вирішення конфлікту через посередника (суддю) характерно:

- а) активна участь у ньому сторін конфлікту;
- б) домінуюча роль посередника у вирішенні конфліктів;
- в) відсутність єдиної процедури при вирішенні конфліктів;
- г) вирішення конфлікту шляхом божественного випробування.

3. Конфліктологічні погляди в період середньовіччя розвивались під впливом:

- а) християнства;
- б) конфуціанства;
- в) католицизму;
- г) ісламізму.

4. Конфліктологічні проблеми у добу Відродження та Просвітництва набувають розуміння:

- а) «божественного»;
- б) «земного»;
- в) «повсякденного»;
- г) «забороненого».

5. Біхевіористи при вивченні конфліктів зосередили увагу на:

- а) зовнішніх чинниках конфліктів;
- б) внутрішніх чинниках конфліктів;
- в) розглядали конфлікти комплексно;
- г) наслідках конфліктів.

6. Когнітивістський підхід зосереджує свою увагу:

- а) на об'єктивній стороні конфлікту;
- б) на суб'єктивній стороні конфлікту;
- в) на об'єктивній і суб'єктивній сторонах конфлікту;
- г) на наслідках конфлікту.

7. У психологію поняття “інтроверсія” та “екстраверсія” запровадив:

- а) З. Фрейд;
- б) К. Хорні;
- в) К. Юнг;
- г) Г. Айзенк.

8. Перші наукові праці з конфліктології з'явилися:

- а) наприкінці 60-х років;
- б) наприкінці 70-х років;
- в) наприкінці 80-х років;

г) наприкінці 90-х років.

9. Економічна конфліктологія є галуззю:

- а) загальних конфліктологічних знань;
- б) спеціальних конфліктологічних знань;
- в) загальних знань з менеджменту;
- г) загальних філософських знань.

10. Предметом економічної конфліктології є:

- а) конфліктні відносини між людьми;
- б) вивчення проблем конфліктної взаємодії між суб'єктами економічних відношень;
- в) дослідження загальних законів і закономірностей виникнення та розвитку конфліктів;
- г) дослідження наслідків конфліктних відношень с точки зору макроекономіки та мікроекономіки.

11. Слово “конфлікт” перекладається з латинської мови:

- а) зіткнення;
- б) конфронтація;
- в) суперечність;
- г) зацікавленість.

12. Соціальний та економічний конфлікт співвідносяться між собою як:

- а) соціальний та економічний конфлікти є різновидами одного і того ж конфлікту;
- б) соціальний конфлікт є різновидом економічного конфлікту;
- в) економічний конфлікт є різновидом соціального конфлікту;
- г) ні як не співвідносяться.

13. Економічний конфлікт може бути позитивним явищем і виконувати позитивні функції:

- а) так;
- б) так, але лише за певних умов;
- в) ні, але лише за певних умов;
- г) ні.

14. Конфлікти між фізичними особами:

- а) завжди мають правовий характер;
- б) завжди мають не правовий характер;
- в) можуть мати і правовий, і не правовий характер;
- г) завжди мають частково правовий, і частково не правовий характер.

15. Конфлікти між юридичними особами:

- а) завжди мають правовий характер;
- б) завжди мають не правовий характер;
- в) можуть мати і правовий, і не правовий характер.
- г) завжди мають частково правовий, і частково не правовий характер.

16. Предметом економічного конфлікту є:

- а) проблема або протиріччя, через які виникає конфлікт;
- б) спірні відношення реальних матеріальних і духовних цінностей, які вирішуються у правовому полі;
- в) об'єктивно існуюча проблема, яка має бути вирішена і тому стає причиною розходження у поглядах опонентів;
- г) всі відповіді вірні.

17. Основним змістом конфлікту є:

- а) зіткнення інтересів;
- б) зіткнення потреб;
- в) конфліктна взаємодія;
- г) бажання поспілкуватися.

18. Образи конфліктної ситуації належать до:

- а) об'єктивної складової конфлікту;
- б) суб'єктивної складової конфлікту;
- в) не належать ні до об'єктивної, ні до суб'єктивної складової конфлікту;
- г) належність до об'єктивної, чи до суб'єктивної складової конфлікту залежить від предмету конфлікту.

19. Стратегія та тактика поведінки в конфлікті співвідносяться між собою:

- а) тактика — це спосіб реалізації стратегії;
- б) стратегія — це спосіб реалізації тактик;
- в) стратегія та тактика — незалежні одна від одної категорії;
- г) залежить від ситуації.

20. Стадія виникнення об'єктивної конфліктної ситуації є:

- а) відкритою;
- б) латентною (прихованою);
- в) може бути і відкритою, і прихованою;
- г) залежить від конфліктної ситуації.

21. За сферами прояву конфлікти поділяються на:

- а) локальні, регіональні, глобальні;
- б) політичні, економічні, міжнародні, екологічні, ідеологічні, релігійні та ін.;
- в) внутрішньоособистісні, міжособистісні, особистісно-групові, міжгрупові;
- г) всі відповіді вірні.

22. Економічні конфлікти можуть виникати:

- а) лише між державами;
- б) лише між людьми;
- в) і між державами, і між людьми;
- г) у першу чергу між людьми, у другу чергу між державами.

23. Політичні конфлікти можуть виходити за межі демократичних форм:

- а) так, вони завжди виходять за межі цих форм;
- б) так, але за певних умов;
- в) ні, але за певних умов;
- г) ні, не можуть.

24. Ідеологічні конфлікти можуть виникати на рівні великих соціальних груп:

- а) можуть;
- б) не можуть, оскільки виникають лише на рівні малих соціальних груп;
- в) не можуть, оскільки виникають лише між окремими особами;
- г) не можуть, оскільки виникають лише між окремою особою та окремою соціальною групою.

25. Конфлікти, які характеризуються вкрай негативним відношенням сторін:

- а) бурхливі конфлікти;
- б) гострі довготривалі конфлікти;
- в) гострі швидкоплинні конфлікти;
- г) слабовиражені конфлікти, що протікають повільно.

26. Конфлікти, в яких активною є лише одна зі сторін, а інша уникає конфронтації:

- а) гострі довготривалі конфлікти;
- б) гострі швидкоплинні конфлікти;
- в) слабовиражені конфлікти, що протікають повільно;
- г) слабовиражені конфлікти, що протікають швидко.

27. За масштабом конфлікти поділяються на:

- а) внутрішньоособистісні, міжособистісні, особистісно-групові, міжгрупові;
- б) міжнаціональні, соціальні, політичні;
- в) локальні, регіональні, глобальні;
- г) всі відповіді вірні.

28. Найбільш небезпечні конфлікти:

- а) в сфері конституційного права;
- б) в сфері кримінального права;
- в) в сфері міжнародного права;
- г) в сфері громадянського права.

29. Міжнародні конфлікти врегульовуються:

- а) нормами внутрішнього законодавства держав;
- б) нормами міжнародного права;
- в) нормами внутрішнього законодавства держав і нормами міжнародного права;
- г) нормами «здорового глузду».

30. Економічні конфлікти можуть виникати:

- а) лише у процесі досягнення домовленості;
- б) лише у процесі реалізації чи застосування домовленості;
- в) у процесі досягнення домовленості і в процесі її реалізації чи

застосування;

г) за будь-яких умов.

31. Взаємозалежність регулювання та управління конфліктами:

а) регулювання та управління є складовими частинами розв'язання конфлікту;

б) управління є складовою частиною регулювання;

в) регулювання є складовою частиною управління;

г) зв'язок відсутній.

32. За функціональною спрямованістю конфлікти можуть мати:

а) лише конструктивний характер;

б) лише деструктивний характер;

в) конструктивний і деструктивний характер;

г) залежить від характеру конфлікту.

33. Стимулювання може бути виправданим щодо деструктивних конфліктів:

а) так;

б) так, але лише за окремих умов;

в) ні, але лише за окремих умов;

г) ні.

34. Конфлікти з деструктивним характером — небезпечні:

а) так;

б) так, але лише за певних умов;

в) ні, але лише за окремих умов;

г) ні.

35. Поняття попередження конфлікту ширше від поняття запобігання конфлікту:

а) так;

б) ні;

в) поняття синонімічні.

г) поняття антонімічні.

36. Діагностика конфлікту – це:

а) комплекс заходів, спрямований на розпалювання, загострення конфлікту;

б) комплекс заходів, спрямований на з'ясування причин наявного конфлікту, його спрямованості та тенденцій розвитку;

в) комплекс заходів, спрямований на ослаблення й обмеження конфлікту, спрямування динаміки конфлікту до розв'язання;

г) комплекс заходів, спрямований на спостереження конфлікту.

37. Серед технологій врегулювання конфліктів виокремлюють:

а) управлінські;

б) інформаційні;

в) аналітичні;

г) силові.

38. Поняття завершення конфлікту ширше від поняття розв'язання конфлікту:

- а) так;
- б) ні;
- в) поняття синонімічні;
- г) поняття антонімічні.

39. Один із способів розв'язання конфліктів дає змогу сторонам дійти такої згоди, яка задовольнятиме кожну з них і допоможе уникнути значних матеріальних втрат:

- а) переговори;
- б) погоджувальні процедури;
- в) посередництво;
- г) тиск.

40. Різновидом посередницької процедури є:

- а) переговори;
- б) примирення;
- в) тиск
- г) залучення третейського суду.

41. Який тип темпераменту характеризується підвищеною чутливістю й збудженістю:

- а) холеричний;
- б) сангвінічний;
- в) меланхолічний;
- г) флегматичний.

42. Який тип темпераменту відзначається наполегливістю в досягненні мети:

- а) холеричний;
- б) сангвінічний;
- в) меланхолічний;
- г) флегматичний.

43. Який тип темпераменту відзначається помітною психічною активністю, швидко реагує на зміну ситуації:

- а) сангвінічний;
- б) меланхолічний;
- в) холеричний;
- г) флегматичний.

44. Який тип темпераменту характеризується підвищеною збудженістю та неврівноваженістю:

- а) холеричний;
- б) сангвінічний;
- в) меланхолічний;
- г) флегматичний.

45. Який тип темпераменту має найбільший діапазон узгодження з іншими типами темпераменту:
- а) холеричний;
 - б) сангвінічний;
 - в) меланхолічний;
 - г) флегматичний.
46. Який аспект психологічних рис можна зарахувати до темпераменту:
- а) динамічний;
 - б) статичний;
 - в) динамічний і статичний;
 - г) ні динамічний й ні статичний.
47. Всі люди є конфліктними за своєю природою:
- а) всі люди;
 - б) більшість людей;
 - в) залежить від виховання;
 - г) далеко не всі люди.
48. Класифікують типи людей за характером пізнавальної діяльності та способами прийняття рішень:
- а) емоційний, аналітичний, відчуваючий, інтуїтивний;
 - б) гіпертимний, демонстративний, збудливий, педантичний;
 - в) дистимічний, циклоїдний, емотивний, екзальтований;
 - г) гіпертимний, аналітичний, емотивний, інтуїтивний.
49. Схильність до поступок, непослідовність в оцінках, судженнях, поведінці характерна для такої моделі конфліктної поведінки:
- а) конструктивна;
 - б) деструктивна;
 - в) співробітницька;
 - г) конформістська.
50. Який стиль поведінки в конфлікті найбільш характерний для вирішення економічних конфліктів:
- а) стиль компромісу;
 - б) стиль конкуренції;
 - в) стиль співробітництва;
 - г) стиль ухилення.
51. Вкажіть універсальні причини соціальних конфліктів
- а) незадоволеність потреб;
 - б) розбіжність інтересів;
 - в) розходження в ціннісних орієнтаціях;
 - г) вільний час.

52. На стадії, що попереджає конфлікт:

- а) відбувається силова конфліктна взаємодія;
- б) складається структура конфлікту;
- в) має місце ненасильницьке або з мінімальним застосуванням сили збалансоване протистояння;
- г) жодна відповідь невірна.

53. Те, що є основним об'єктом домагання конфлікуючих сторін у конкретному соціальному конфлікті, називають

- а) конфліктними ресурсами;
- б) конфліктним рангом;
- в) предметом конфлікту;
- г) суб'єктом конфлікту;

54. Сукупність сил і засобів, приваблюваних суб'єктами конфлікту в конфліктній взаємодії, називають:

- а) конфліктними ресурсами;
- б) предметом конфлікту;
- в) суб'єктом конфлікту;
- г) конфліктним інцидентом.

55. Будь-які індивіди, соціальні групи, організації, інститути, тією чи іншою мірою залучені в конфлікт, називаються:

- а) конфліктними ресурсами;
- б) предметом конфлікту;
- в) суб'єктом конфлікту;
- г) конфліктним інцидентом.

56. Сукупність сил та засобів, які може використати той або інший суб'єкт у конфліктній взаємодії, називають

- а) конфліктними ресурсами;
- б) конфліктним рангом;
- в) предметом конфлікту;
- г) суб'єктом конфлікту;

57. Випадкове або навмисно спровокована будь-яким суб'єктом конфлікту подія, що переводить предконфліктну стадію в стадію силової конфліктної взаємодії, називається:

- а) конфліктними ресурсами;
- б) предметом конфлікту;
- в) суб'єктом конфлікту;
- г) конфліктним інцидентом.

58. Суб'єкт конфлікту, що прагне до безпосереднього оволодіння предметом конфлікту, це

- а) член групи підтримки;
- б) підбурювач;
- в) опонент;
- г) посередник (медіатор).

59. Суб'єкт конфлікту, який допомагає опонентові в оволодінні предметом конфлікту, але сам на нього не претендує, це

- а) член групи підтримки;
- б) спостерігач;
- в) підбурювач;
- г) опонент.

60. Суб'єкт конфлікту, добровільно або вимушено фіксує процес його протікання, не беручи участь у конфліктній взаємодії, це

- а) член групи підтримки;
- б) спостерігач;
- в) підбурювач;
- г) посередник (медіатор).

61. Суб'єкт конфлікту, який самостійно або з ініціативи опонентів втручається в процес його протікання з метою допомогти справі конструктивного завершення конфлікту, це

- а) член групи підтримки;
- б) спостерігач;
- в) підбурювач;
- г) посередник (медіатор).

62. Суб'єкт конфлікту, явно або таємно сприятливому його початку й ескалації, але не є опонентом, це

- а) член групи підтримки;
- б) спостерігач;
- в) підбурювач;
- г) посередник (медіатор).

63. Після роботи лікар знімає білий халат і займається домашніми справами. Який спосіб захисту від рольового конфлікту має місце в цьому випадку?

- а) раціоналізація ролей;
- б) розподіл ролей;
- в) поділ ролей;
- г) регулювання ролей;

64. Емоційний соціальний конфлікт дозволяється тільки тоді, коли:

- а) виснажуються ресурси конфліктуючих сторін;
- б) змінюються установки учасників конфлікту відносно один одного;

- в) у конфлікт вступає третя сила, що створює величезну перевагу одному з учасників конфлікту;
- г) один із суперників іде на поступки й змінює мети свого поводження в конфлікті;
65. Яка соціальна дія може сприяти продовженню вже існуючого соціального конфлікту:
- а) відступ,
 - б) блокування,
 - в) ідентифікація,
 - г) відплата (відповідна дія)
66. Яким поняттям визначається конфлікт, що виникає у свідомості індивіда (або групи індивідів), що перебуває на стику двох культур, що володіють суперечними один одному нормами, стандартами, вимогами?
- а) культурний конфлікт;
 - б) соціальний конфлікт;
 - в) рольовий конфлікт;
 - г) професійний конфлікт.
67. Яким поняттям визначається конфлікт, що пов'язаний з виконанням індивідом несумісних, суперечних один одному соціальних ролей?
- а) культурний конфлікт;
 - б) соціальний конфлікт;
 - в) рольовий конфлікт;
 - г) професійний конфлікт.
68. Яким поняттям визначається тип соціальних взаємодій, що характеризується протидією соціальних суб'єктів, обумовлена протиріччям їхніх потреб, інтересів, цінностей, а також соціальних статусів, ролей і функцій?
- а) культурний конфлікт;
 - б) соціальний конфлікт;
 - в) рольовий конфлікт;
 - г) професійний конфлікт.
69. Конфлікт між суб'єктами, що займають у суспільній системі той самий статусний рівень, називається:
- а) культурний конфлікт;
 - б) соціальний конфлікт;
 - в) горизонтальний конфлікт;
 - г) вертикальний конфлікт.
70. Конфлікт між суб'єктами, що займають у суспільній системі нерівний статусний рівень, називається:
- а) культурний конфлікт;

- б) соціальний конфлікт;
- в) горизонтальний конфлікт;
- г) вертикальний конфлікт.

71. До запобігання міжнаціональних конфліктів веде:

- а) створення національно-однорідних держав;
- б) компактне розселення людей однієї національності в межах багатонаціональної держави;
- в) забезпечення прав і свобод громадян незалежно від національної належності;
- г) законодавче виключення згадування національності у всіх офіційних документах;

72. Завершення конфлікту, досягнуте на основі взаємних поступок називається:

- а) консенсус;
- б) інцидент;
- в) договір;
- г) компроміс.

73. Дії сторін, які характеризуються безкомпромісністю суджень і вчинків та спрямовані на обов'язкове оволодіння об'єктом загостреного зустрічного інтересу носять назву:

- а) консенсус;
- б) інцидент;
- в) конфронтація;
- г) прецедент.

74. Період прихованої, взаємної або односторонньої незадоволеності, яка базується на індивідуальній або груповій оцінці ситуації, що склалася носить назву:

- а) конфліктна ситуація;
- б) предконфлікту ситуація;
- в) ситуація, що є наслідком розв'язання конфлікту;
- г) прецедент.

75. Причинами виникнення конфлікту в трудовому колективі I групи є:

- а) трудовий процес;
- б) психологічні особливості людських стосунків, тобто їх симпатії й антипатії, культурні, етнічні відмінності людей, дії керівника, погана психологічна комунікація тощо;
- в) особисті відмінності членів групи — невміння контролювати свій емоційний стан, агресивність, безтактність;
- г) умови труда.

76. Причинами виникнення конфлікту в трудовому колективі II групи є:

- а) трудовий процес;

б) психологічні особливості людських стосунків, тобто їх симпатії й антипатії, культурні, етнічні відмінності людей, дії керівника, погана психологічна комунікація тощо;

в) особисті відмінності членів групи — невміння контролювати свій емоційний стан, агресивність, безтактність;

г) умови труда.

77. Причинами виникнення конфлікту в трудовому колективі III групи є:

а) трудовий процес;

б) психологічні особливості людських стосунків, тобто їх симпатії й антипатії, культурні, етнічні відмінності людей, дії керівника, погана психологічна комунікація тощо;

в) особисті відмінності членів групи — невміння контролювати свій емоційний стан, агресивність, безтактність;

г) умови труда.

78. Інтуїтивне відчуття, що щось не так, хоча виразити його словами важко - це:

а) Дискомфорт

б) Фрустрація;

в) Напруження;

г) Когнітивний дисонанс.

79. Помилкові висновки з ситуації, відсутність взаєморозуміння - це:

а) Інцидент

б) Непорозуміння;

в) Прецедент;

г) Когнітивний дисонанс.

80. «Стан миру між людьми, що живуть по сусідству, не є природний стан...» так вважав:

а) Г. Гегель

б) Ж.Ж. Руссо;

в) Т. Гобс;

г) І. Кант.

81. Людина, за своєю природою є істотою егоїстичною, задрячою та ледачою. Тому первісний стан людського суспільства є «війна всіх проти всіх». Так вважав:

а) Г. Гегель

б) Ж.Ж. Руссо;

в) Т. Гобс;

г) І. Кант.

82. Людина за своєю природою добра, миролюбна та створена для щастя. Так вважав:

а) Г. Гегель

б) Ж.Ж. Руссо;

в) Т. Гобс;

г) І. Кант.

83. основна причина конфліктів коріниться в соціальній поляризації — між нагромадженим багатством, з одного боку, і змушеним працювати народом — з другого. Так вважав:

а) Г. Гегель

б) Ж.Ж. Руссо;

в) Т. Гобс;

г) І. Кант.

84. Речі виникають із постійного руху “апейрону” — єдиного матеріального начала, що приводить до виокремлення з нього протилежностей, а це означає, що воно конфліктне. Так вважав:

а) Анаксимандр

б) Геракліт;

в) Фома Аквінський;

г) Еразм Роттердамський.

85. У світі все народжується через ворожнечу і розбрат, що єдиний закон, який панує в Космосі, — це війна — батько і цар усього. Так вважав:

а) Анаксимандр

б) Геракліт;

в) Фома Аквінський;

г) Еразм Роттердамський.

86. Війни допустимі в житті суспільства, тому що конфлікти є об’єктивною реальністю. Так вважав:

а) Анаксимандр

б) Геракліт;

в) Фома Аквінський;

г) Еразм Роттердамський.

87. «Війна солодка для тих, хто її не знає». Так писав:

а) Анаксимандр

б) Геракліт;

в) Фома Аквінський;

г) Еразм Роттердамський.

88. Працю «Походження видів шляхом природного відбору, або збереження сприятливих порід у боротьбі за життя». Написав:

а) Іван Павлов

б) Чарльз Дарвін;

в) Ларош Фуко;

г) Людвіг Гумплович.

89. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина з наступними характеристиками: намагається завжди бути в центрі уваги, користуватись успіхом. Навіть за відсутності “алібі” йде на конфлікт, щоб заявити про себе.

- а) Ригідний
- б) Демонстративний;
- в) Некерований;
- г) Безвольний.

90. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина з наступними характеристиками: відсутні власні переконання, зброя в руках сильних, інші гадають «його устами глаголить істина».

- а) Ригідний
- б) Демонстративний;
- в) Некерований;
- г) Безвольний.

91. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: честолубством, завищеною самооцінкою, невмінням і небажанням зважати на думку оточення. Поведінка їхня груба, безцеремонна.

- а) Ригідний
- б) Демонстративний;
- в) Некерований;
- г) Безвольний.

92. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: поведінка їхня імпульсивна, непродумана, непередбачувана, відсутній самоконтроль.

- а) Ригідний
- б) Демонстративний;
- в) Некерований;
- г) Безвольний.

93. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: добросовісні працівники, занадто скрупульозні, до всього підходять із позиції “завищених вимог”. Усіх принижують, у них підвищена тривожність, підозрілість, дуже чутливі до оточення. Все це приводить до невлаштованості їх особистого життя.

- а) Ригідний
- б) Демонстративний;
- в) Винятково точний;
- г) Безвольний.

94. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: ощадливі люди, завжди готові до конфлікту. Послужливі, але коли крісло під начальником хитке — перша кандидатура проти нього.

- а) Ригідний
- б) Демонстративний;
- в) Винятково точний;
- г) Раціоналіст.

95. Стрес – це:

- а) неспецифічна реакція організму на ситуацію, яка потребує певних змін.
- б) специфічна реакція організму на ситуацію, яка потребує певних змін.
- в) неспецифічна реакція організму на ситуацію, яка не потребує певних змін.
- г) специфічна реакція організму на ситуацію, яка не потребує певних змін.

96. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: Часто виходить за професійні рамки бесіди, нестриманий, збуджений, нетерпеливий до інших. Своєю позицією збуджує співрозмовників і несвідомо наводить їх на те, щоб вони не погодилися з його твердженням:

- а) Нігіліст;
- б) Балакун;
- в) Важлива птаха;
- г) Чомучка.

97. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: Часто безтактно й без очевидних причин перериває хід бесіди, не звертає уваги на час:

- а) Нігіліст;
- б) Балакун;
- в) Важлива птаха;
- г) Чомучка.

98. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: не сприймає критики — ні прямої, ні опосередкованої. Почувається й поводить ся зверхньо зі своїми співрозмовниками. Здебільшого нецікава людина, яка не викликає симпатії:

- а) Нігіліст;
- б) Балакун;
- в) Важлива птаха;
- г) Чомучка.

99. До якого типу конфліктної особистості відноситься людина яка характеризується наступними описами: Здається, що він бере участь у конфлікті, аби ставити запитання, незалежно від того, стосуються вони суті чи ні. Такі запитання набридають і дратують:

- а) Нігіліст;
- б) Балакун;
- в) Важлива птаха;
- г) Чомучка.

100. Сенситивність — це:

- а) міра чутливості до явищ дійсності, до яких людина має стосунок;
- б) міра чутливості до явищ свідомості, до яких людина має стосунок;
- в) міра чутливості до явищ підсвідомості, до яких людина має стосунок;
- г) міра чутливості до емоційно-вольових явищ, до яких людина має стосунок.

9. Методичне забезпечення

1. 07-03-153 Ставицький, О. О. (2019) Методичні рекомендації до конспектування лекцій та першоджерел з психології для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» денної і заочної форм навчання. [Методичне забезпечення]. URL : <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/shufr/07-03-153.html>
2. Конспект лекцій на паперових носіях.
3. Конспект лекцій на електронних носіях.
4. Мультимедійні презентації до тем дисципліни
5. Роздавальний матеріал до семінарських занять.

10. Рекомендована література

Міжнародно-правові акти, документи міжнародних організацій

1. Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. Міжнародний документ № 2008/52/ЄС від 21.05.2008 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95 (дата звернення 21.02.2020 р.).
2. Європейський кодекс поведення медиаторів. URL: <http://www.bssclaw.ru> (дата звернення 21.02.2020 р.).
3. Керівні принципи для кращого виконання наявних рекомендацій про медіацію в сімейних справах і медіацію в цивільних справах (Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (ЄКЕП-СЕРЕЈ), Страсбург, 7 грудня 2007 р., СЕРЕЈ (2007) 14). *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*. Київ, 2015. 496 с.
4. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила) / Прийнято

- Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 40/33 від 29 листопада 1985р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_211 (дата звернення 21.02.2020 р.).
5. Про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру. Типовий закон Комісії Організації Об'єднаних Націй по праву міжнародної торгівлі. Міжнародний документ від 24.06.2002 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_117 8. Рекомендація R (81) (дата звернення 21.02.2020 р.).
6. Комітету міністрів державам-членам стосовно шляхів полегшення доступу до правосуддя: Міжнародний документ Ради Європи від 14.05.1981 р. № R(81) 7. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_133 (дата звернення 21.02.2020 р.)
7. Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах (прийнята Комітетом Міністрів 21 січня 1998 р. на 616-ому засіданні заступників міністрів). URL : [\https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1116317&Site=CM (дата звернення 21.02.2020 р.).
8. Рекомендація № R (99) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державами-членам щодо медіації в кримінальних справах (прийнята Комітетом Міністрів 15 вересня 1999 р. на 679-ому засіданні заступників міністрів). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_828 (дата звернення 21.02.2020 р.).
9. Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами - приватними особами (ухвалена Комітетом Міністрів 5 вересня 2001 р. на 762-ому засіданні заступників міністрів). URL : <http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files/13.pdf> (дата звернення 21.02.2020 р.).
10. Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах (ухвалена Комітетом Міністрів 18 вересня 2002 р. на 808-му засіданні заступників міністрів). URL : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1568851&Site=COE> (дата звернення 21.02.2020 р.).
11. Типовой Закон ЮНСИТРАЛ о посредничестве. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей. URL: http://mediators.ru/rus/about_mediation/international_law/uncitral_model_law. (дата звернення 21.02.2020 р.).

Нормативно-правові акти

12. Конституція України від 28 червня 1996 року. Редакція від 30.09.2016 року. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 21.02.2020 р.).
13. Висновок Комітету з питань правової політики та правосуддя від 02.09.2015р. щодо проекту Закону України «Про медіацію» від 27.03.2015 р. URL :

- http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2480&skl=9. (дата звернення 21.02.2020 р.).
14. Господарський процесуальний кодекс. Редакція від 03.08.2017 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення 21.02.2020 р.).
15. Кодекс адміністративного судочинства. Редакція від 03.08.2017 р. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення 21.02.2020 р.).
16. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про медіацію». URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463 (дата звернення 21.02.2020 р.).
17. Про безоплатну правову допомогу. Закон України № 3460-VI від 02.06.2011 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 51. 577 с.
18. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18 березня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. 367 с.
19. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації). Наказ Міністерства соціальної політики України №892 від 17.08.2016 р. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16> (дата звернення 21.02.2020 р.).
20. Про концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів. Указ Президента України від 10.05.2006 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/361/2006>. (дата звернення 21.02.2020 р.).
21. Про Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні. Указ Президента України № 597/2011 від 24.05.2011 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/597/2011> (дата звернення 21.02.2020 р.).
22. Про медіацію. Проект Закону України (реєстр. № 2425а від 26.06.2013 р.), внесений на розгляд Верховної Ради України народним депутатом Я. П. Федорчуком. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47637 (дата звернення 21.02.2020 р.).
23. Про медіацію. Проект Закону України (реєстр. № 2480 від 27.03.2015), внесений на розгляд Верховної Ради України групою народних депутатів на чолі з А. І. Шкрум та О. І. Сироїд. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558 (дата звернення 21.02.2020 р.).
24. Про третейські суди. Закон України від 11.05.2004 р. №1701-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 35. Ст.412.
25. Цивільний процесуальний кодекс. Редакція від 03.08.2017 р. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 21.02.2020 р.).

Базова:

26. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад.: Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. Львів : ПАІС, 2007. 296 с.
27. Анцупов А. Я., Баклановский С. В. Конфликтология в схемах и комментариях. Питер, 2006. 288 с.
28. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология : учебник для вузов. М. : ЮНИТИ, 2000. 551 с.
29. Бандурка А. М. Друзь В. А. Конфликтология. Харьков, 1997.
30. Будіянський М. Ф., Дмитрієва С. І., Дмитрієв А. О. Правова конфліктологія : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 120 с.
31. Вершинин М. С. Конфликтология : конспект лекцій. М. : Издательство Михайлова В. А., 2003.
32. Конфліктологія : навч. посіб. / Ємельяненко Л. М. та ін. За заг. Ред. В. М. Летюха, Л. В. Торгової. К.: КНЕУ, 2005. 315 с.
33. Іванов В. М. Юридична конфліктологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Іванов, О. В. Іванова. К. : МАУП, 2004. 224 с.
34. Конфліктологія : підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. / Л. М. Герасіна та ін.; За ред. професорів Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Харків : Право, 2012. 256 с.
35. Примуш М. В. Конфліктологія : навчальний посібник. К. : ВД. "Професіонал", 2006. 288 с.
36. Словник термінів з правової конфліктології / За заг. ред. Панова М. І., Битяка Ю. П., Герасіної Л.М. Х. : Одиссей, 2006.

Допоміжна:

37. Балух В. С. Нормативно-правові основи формування системи альтернативного вирішення спорів в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 162-168.
38. Біцай А. В. Моделі медіації у світі та перспективи для України. *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 85-89.
39. Бобровник С. В. Правовий компроміс і правовий конфлікт у національному законодавстві: деякі аспекти прояву. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2014. Випуск 1. С. 18-21.
40. Бобровник С. В. Правовий конфлікт: поняття, ознаки, природа та різновиди. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1(64). С. 26-33.

41. Бобровник, С. В. Структурна характеристика правового конфлікту. *Право України*. 2015. № 1. С. 93-98.
42. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Впровадження медіації у судовий процес як складова наближення законодавства України до Європейських стандартів. *Приватне право і підприємництво*. Збірник наукових праць. 2011. Випуск 10. С.181-185.
43. Бут І. О. Місце третейського розгляду серед альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів. *Jurnal uljuridic national: teorie si practica*. 2014. № 6 (10). С. 117-121.
44. Васильєв С. В., Васильєва І. Г. Переговори як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів: питання теорії. *Цивілістична процесуальна думка*. 2016. № 2. С.26-30.
45. Гончарова Г. С. Мирова угода та медіація: загальні риси та відмінності між ними. *Право та інновації*. 2013. № 4. <http://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2014/01/Goncharova.pdf>.
46. Грень Н. Переваги присудової медіації для реалізації права на справедливий суд / Н. Грень // *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 1/2 (17). С. 5 -7.
47. Демків Р.Я. Медіація як сучасний спосіб вирішення юридичних спорів у цивільному процесі України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. №1. С. 58-60.
48. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с.
49. Єрмоменко Г. В., Кисельова Т.С. Медіація в Україні: щодо необхідності нормативноправового регулювання. *Міждисциплінарні гуманітарні студії*. Вип. 2. 2015. С. 45-52.
50. Йосипенко С. Т. Принципи медіації у приватно-правових відносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. Право. 2015. С. 130–133.
51. Кабанець В. О. Медіація (посередництво), як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. *Форум права*. 2011. № 4. С. 340-342.
52. Калінін М.В. Онтологічні підстави типологізації та класифікації правового конфлікту. *Наше право*. 2015. № 5. С. 24-29.
53. Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації в зарубіжних країнах. *Право України*. 2011. № 11/12. С. 225-236.
54. Клімова Г. Юридичний конфлікт: причини і сутність. *Вісник Академії правових наук України*. Х. : Право, 2002. № 1(28). С. 99-105.
55. Красіловська З. В. Альтернативні способи вирішення спорів: класифікація, принципи, джерела. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. праць. Одеса : ОРІДУ НАДУ. 2015. Випуск 1(60). С. 25-28.

56. Красіловська З. В. Теоретичні основи медіації як альтернативного способу вирішення спорів: поняття, види, принципи. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. Вип. 3. С. 10-13.
57. Красота О. І., Юлдашев С. О. Світовий досвід використання альтернативного врегулювання економічних спорів. *Наше право*. 2013. № 3. С. 135-138.
58. Лазаренко М. М. Імплементация медіації в правову систему: міжнародний досвід та перспективи інституціоналізації в Україні. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2015. Випуск 124(2). С. 109-120.
59. Литвиненко О. І., Литвиненко Н. І. Аналіз сучасних підходів до вирішення проблем раннього попередження конфліктів. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. 2014. № 3. С. 96-101.
60. Мамедова А. І. Щодо способів розв'язання конфліктів у системі місцевого самоврядування. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 195-198.
61. Медіссон В. Правова конфліктологія та юридичний конфлікт у приватних правовідносинах. *Право України*. 2003. № 9. С. 39.
62. Мішина Ж. В. Медіація як альтернативна форма вирішення спорів. *Альманах права*. 2012. Випуск 3. С. 234-238.
63. Мотиль В. І. Стан та перспективи правового регулювання медіації в Україні. *Юридична Україна : Правовий часопис*. 2014. № 11. С. 46-52.
64. Нелін О. Медіація як один із альтернативних способів вирішення нотаріальних конфліктів. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 4-7.
65. Нестор Н. В. Угода за результатами медіації: суть та правові наслідки. *Науково-інформаційний вісник*. 2011. № 3. С. 60-64.
66. Олексюк М. М., Орлов С. Ф. Юридичний конфлікт: суть і місце у сучасній конфліктології. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. №2. С. 439-448.
67. Осятинський С.О. Позасудові способи вирішення публічно-правових спорів: сутність та види. *Адміністративне право і процес*. 2013. №4(6). С.53-59.

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
2. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6). URL: <http://www.libr.rv.ua/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
3. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44). URL : <http://cbs.rv.ua/> (дата звернення 21.02.2020 р.).

4. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> http://nuwm.edu.ua/MySQL/page_lib.php (дата звернення 21.02.2020 р.).
5. Психологічний сайт. URL: <http://psychology.net.ru/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
6. Психологічний сайт. URL: <http://psy.ft.inc.ru/index.shtml> (дата звернення 21.02.2020 р.).
7. Психологічний сайт. URL: <http://psy.com.ru> (дата звернення 21.02.2020 р.).
8. Психологічний сайт. URL: <http://www.pssp.nm.ru/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
9. Психологічний сайт. URL: <http://www.pssp.nm.ru/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
10. Психологічний сайт. URL: <http://psihogarmonik.narod.ru/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
11. Психологічний сайт.
URL: http://old.weblast.ru/russian/Social_science/Psychoanalysis (дата звернення 21.02.2020 р.).
12. Психологічний сайт. URL: <http://passion.sitecity.ru/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
13. Психологічний сайт. URL: http://www.psychol.ras.ru/ippp_pfr/journal/ (дата звернення 21.02.2020 р.).
14. Психологія та соціологія. URL: <http://tipolog.narod.ru/index.html> (дата звернення 21.02.2020 р.).
15. Психологічний сайт. URL: <http://psy.piter.com/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
16. Психологічний сайт. URL: <http://psychology.net.ru/> (дата звернення 21.02.2020 р.).
17. Психологічний сайт. URL: <http://psy.ft.inc.ru/index.shtml> (дата звернення 21.02.2020 р.).
18. ispp.org.ua – офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України (дата звернення 21.02.2020 р.).
19. 19. <http://socionet.ru/> - Соціонет – інформаційний простір з суспільних наук (дата звернення 21.02.2020 р.).
20. 20. <http://www.ras.ru/russian/RAS/ofcpp.html> – відділення філософії, соціології, психології і права РАН. (дата звернення 21.02.2020 р.).
21. 21. Альтернативне вирішення спорів (медіація). URL: <http://avantgardelaw.webnode.com.ua/mediation>. (дата звернення 21.02.2020 р.).
22. 22. Загальна характеристика альтернативних технологій вирішення соціальних конфліктів. URL: <https://studfiles.net/preview/5287219/page:5/> (дата звернення 21.02.2020 р.).

23. 23. Конфлікти в сучасних правових відносинах. URL : http://pidruchniki.com/78500/psihologiya/konflikti_suchasnih_pravovih_vidnosinah (дата звернення 21.02.2020 р.).
24. 24. Консиліація. Хрестоматія альтернативного розшення спорів. URL: <https://law.wikireading.ru/51727> (дата звернення 21.02.2020 р.).
25. 25. Медіація як явище європейських правовідносин. Медіація в Україні як ефективний позасудовий спосіб вирішення певних спорів (конфліктів). URL: <http://iii.ua/uk/news/mediaciya-yak-yavishche-ievropeyskih-pravovidnosin-mediaciya-v-ukrayini-yak-efektivniy> (дата звернення 21.02.2020 р.).
26. 26. Мини-суд как разновидность альтернативного разрешения споров. URL : <http://buro24.by/nuzhen-li-v-belarusi-sportivnyu-kodeks> (дата звернення 21.02.2020 р.).
27. 27. Переговори, як самостійний альтернативний спосіб врегулювання господарського спору. URL : http://studopedia.com.ua/1_310368_peregovori-yak-samostiyniy-alternativniy-sposibvregulyuvannya-gospodarskogo-sporu.html (дата звернення 21.02.2020 р.).
28. 28. Переговори як засіб врегулювання спорів. URL: http://stud.com.ua/42155/pravo/peregovori_zasib_vregulyuvannya_sporiv (дата звернення 21.02.2020 р.).
29. 29. Переговори як універсальний метод розв'язання конфліктів. URL: http://pidruchniki.com/85366/psihologiya/peregovori_universalniy_metod_rozvyazannya_konfliktiv (дата звернення 21.02.2020 р.).
30. 30. Соціальні конфлікти: генезис та механізм їх розв'язання. URL: http://pidruchniki.com/18800413/sotsiologiya/sotsialni_konflikti_genezis_mehanizm_rozvyazannya (дата звернення 21.02.2020 р.).
31. 31. Юридичний конфлікт та проблеми його врегулювання. URL: <https://studfiles.net/preview/5561954/page:36/> (дата звернення 21.02.2020 р.).